

მეცტრე

საოველ-კვირბო ლიტერატურული და მსატვრობითი კასეთი.

13 აპრილს

გამოცემა

№ 15

კვირაობით

1886 წელს.

ფასი „თეატრი“-ს წლით სუთი (5) მსნეთი, ნახევარ წლით სუთი (3) მსნეთი, სხვა ვადით სელის მოწერა არ მიიღება. წაღვე ნომერი „თეატრი“-ს ღირს სუთი შაურა. სელის მოწერა მიიღება: თბილისში „თეატრი“-ს რედაქციაში და ქუთაისში მმ. ჭილაძეების წიგნის მაღაზიაში. გარეშე მცხოვრებთათვის აღრესი: Тифлисъ. Въ редакцію „Театръ“.

აღდგომა

მზემ ოქროს ფერი სხივები გაჰფინა მინდორ-ველადა,
მოჰკაზმა, ააყვავილა ბუნება მრავალ-ფერადა;
ტოროლან მღერის ხმა-ტკბილად: აწ გაზაფხული დადგაო,
იხარე ყველა არსებავ, იხარე: „ჭრისტე აღსდგაო“.

ღილის ნიაგმა კეკლუცმა ტკბილად, საამოდ მოჰბერა
და ბუჩქის ძირში გაშლილი ყვავილი ააელფერა;
მღერს იაღონი: აწ დათბა და ხეში წყალი ჩადგაო;
იხარე სოფელ-ქვეყანავ, იხარე: „ჭრისტე აღსდგაო!“

მთესვარი მინდვრად გავიდა, ახსენა წმინდა ლეთაება
და მისი გული საბრალო სიამის ჯაჭვით დაება;
მსმის: გაჰქრება შიმშილი, რაც რომ გარშემო გადგაო.
იძახის ყველა არსება, იძახის: „ჭრისტე აღსდგაო!“

ქურდლის ბაჰია გასულა მინდვრად და სცმუც-ნის მწვანესა
შქრის ნიაგი და არხევს ფოთლებს, ხავერდის მგვანესა,
ჭიკიკებს მარდი მერცხალი: ზამთარი განზე გადგაო;
იხარე სოფელ-ქვეყანავ, იხარე: „ჭრისტე აღსდგაო!“

მალლა ცაზედაც ვარსკლავნი გუნდ-გუნდად იკრიბებიან,
ზადმოსტკერიან ქვეყანას და რალაც ენებით სტკბებიან,
თითქოს რომ უხმოდ ამბობენ: დრო სანეტარო დასდგაო;
იხარე ცა და ქვეყანა, იხარე: „ჭრისტე აღსდგაო!“

წახვლია.

ჩვენ კუბლიცისტებთა მიმართ.

საკვირველია, რა გვარი მიმართულება მიიღო ამ უკანასკნელს დროს ჩვენმა მედიდურმა ლიტერატურამ ბ. ი. ხონელის თაოსნობით, რომელიც, ჩვენდა სამწუხაროდ, გამოუდგა რალაც უმგვან, უშნო და უმნიშვნელო ინტრიგებს და ამით გადასტყორცნა ახარი განხეთქილებისა მოპირდაპირეთ ბანაკში. მართალია, ყოველთვის და ყოველ დროს ჰქონდა ადგილი ჩვენ ლიტერატურაში ამ გვარ მიმართულებას, მაგ-

რამ ეხლა მან მიალწია უმაღლეს ფენსადგურამდე. მს მით უფრო საკვირველია და მასთან სამწუხაროც, რომა «კნიაზმა ილიამ» უმტყუნა თავისი გაზეთის პირველი ნომრის წინა სტატიის შინაარსს, რომელიც ზეციურ, დამამშვიდებელ მანანად მოგვევლინა და, ისრე ქუხილის მზგავსი სიტყვებით, გვიბრძობდა პირადობის განძევას მისის ორღანოიღამ. ხოლო უნდა მოგახსენოთ გამოტყენილი, ჩვენ ამ გაზეთის გამოსვლამდინაც ბევრი იმედი არ გვექონია მზე და გამოსვლის შემდეგ ხომ სულ გაცრუვდა ეს იმედებიც. — ჩვენ როდესაც შევიტყვეთ „ჟურნალის ივერიის“, რომელიც, როგორც მოგეხსენებათ, ერთ იოტისოდნადც ვერ აკმაყოფილებდა საზოგადოების მოთხოვნილებას, ყოველ დღიურ გაზეთად გარდაკეთება, „კნიაზ ილიას“ რედაქტორობით, თ. ნ. ბარათაშვილის სიტყვები მოგვაგონდა:

«სასაცილოა ბერი კაცი, რომ ყმაწვილობდეს და საბრალოა, რომ ყმაწვილი ბერიკაცობდეს!»

ჟველას, რასაკვირველია, მოგეხსენება, რომა გაზეთი «ივერია» აღმოცენდა «ღროების» ნატამალზე და ამ შეხედულებას სრულებით ამართლებს იგი მით, რომ აზრის ნატამალსაც არ გვიჩვენებს. მის მაგიერ, რომ გაზეთს მოეხვეჭა საზოგადო სიმპატია, ის გამოუდგა, რალაც წერიმალ ინტრიგებს და მთელი გვერდები უნდება უაზრო, უშინაარსო პოლემიკას. ღიად! მხლა ჩვენ quasi ლიტერატორებთ შორის ატეხილა bellum omnium contra omnes, — хаосъ и арена безталбовщины. და თუ ეს მიმართულება მალე არ მოისპო, თამამად შემიძლიან მოგახსენოთ, ამ მოკლე ხანში ორი აღარ წაიკითხავს ჩვენს გაზეთებს, ვინაიდგან მათში არ მოიპოვება ტინის მასალა და ბ. ი. ხონელმა თავის ბიოღრაფია ვგონებ გაათავა.

რით დაიმსახურა ბ. ი. ხონელმა და მისმა მოპირდაპირებმა ისეთი მსოფლიო გმირების სახელი და მნიშვნელობა, რომ გაუწყნარებლივ ყოყინებენ ბატონსავით თავიანთ პირადობაზე და ხდიან ამ პირადობას საზოგადო საინტერესო საგნად. ღრო არის ვგონებ, რომ არ დაუგვიანონ ბ. ბ. რედაქტორებმა თავიანთი veto და მით მოსპონ ეს უღაზათო სიტყვების კამათლობა, რომელიც თავს აბეზრებს და ზიზღს ჰგვირის მკითხველ საზოგადოებას. სამწუხარო ის არის, რომ ბ. ბ. ღავით სოსლანი და სილოვანი აჰყვენ ბ. ი. ხონელს, რომელიც ღიდრაველიური საქაჩელოთ, ვაი ვაგლახით და «ქაპან წყვეტით» (ეს თვით მისი საყვარელი სიტყვაა), სწურავს თავის ტინიღამ ნახევ-

რად დაძველებულს აზრებს და უფრო ცხენობიანება ლანძღვა-თრევა, რომლითაც ცხადად გვიმტკიცებს მის კინტოკრატულ მიმართულებას და რომელმაც რუსთველის პრინციპი ესრედ გარდააკეთა: «მოკლე სიტყვა გრძელად ითქის, ხონელია ამით კარგია!». მით სამწუხარო მოვლენად ჩვენის ლიტერატურისათვის გამხდარა ის გარემოება, რომ ყოველი გზა დაბნეული და წყალ-წადლებული პირი, რომელთაც მოუბოკიათ, ვითომ მათი აზრით, საზოგადო იღვების წვერები, ებუდებიან რედაქციას, როგორც ქარიშხლით გამომფრთხალი მხეცი ეფარება საროს და ლიტერატორობენ, ნამდვილად კი გარდა ბაშბუზუყებისა არაფერს არ წარმოგვიდგენენ. —

ჩვენი აზრი იყო, ამ წერილში გამოგვეხატა საზოგადო დრტენვის გამოხმობა და რამოდენადც ავასრულებთ ეს საჯოს მკითხველმა საზოგადოებამ. არ გვეთქვა რაიმე არ მოხერხდებოდა, ვინაიდგან ძრიელ სარგებლობენ ჩვენის მოთმინებით ჩვენივე სულტიტერატორები და პუბლიცისტები, რომლებიც, მის მაგიერ რომ შეეზონ საზოგადო ინტერესებს აჭრელებენ ჩვენი საბრალო ორი გაზეთის გვერდებს საზიზღარი ლანძღვა-გინებით. შეიძლება იმათ და უფრო ბ. ი. ხონელს იქამდის ჰქონდესთ გაფუჭებული ესტეტიური გრძობა, რომ ამას ვერ გრძობდენ, მაშინ საჭიროა „კნიაზ ილია“ დაწყნარებდეს ამ გამომხტარ ბაციკუყუს, რადგანაც მას მაინც უნდა ესმოდეს ესტეტიური გრძობა და ლიტერატურული წესები. სირცხვილია, მე და ჩემმა ღმერთმა, რომ ორი გაზეთი ვერ მოთავსებულან ჩვენში; მით უფრო სირცხვილია, რომ ამ გაზეთების ლიტერატურული მოღვაწეობა განსხვავებულია. და თუ ჩვენი პუბლიცისტები არ მოსპობენ თავიანთ ყოყინს, არ იქმნებოდა ურიგო ჩაეწერონ კინტოკრატებში და იმათ მიმიუყონ თავიანთი გესლიანი ენის ნაწარმოები და ჩვენ კი მოგვისვენონ.

მს წერილი განლავთ ჩემგან პირველი და უკანასკნელი, მაგრამ ამითი არ წარმოიდგინონ ბ. ი. ხონელმა და მისმა მომხრეებმა, რომ მე ვაღვიარებდე ჩემს უძღურებას. შეიძლება ბ. ი. ხონელისათვის მძიმე იყოს სარქმელი მონომახისა, მაგრამ ნუ დაივიწყებს იგი, რომ მონომახისათვის სრულებათაც არ იყო სამძიმო მისი სარქმელი.

რ. ალისუბნეჯი.

ახალი ამბავი

◆ ჩვენ შევიტყუეთ, რომ ერთ ახალგაზდა ქართველ პროვიზორთაგანს შეუღდენია ქართულს ენაზე სხვა-და-სხვა წამლების და ბალახების სახელები. ამ შედგენილში მომეტებული ნაწილი კი ქართულის ძველის კარაბადიმებიდამ შეუტანია და გვაცნობებენ, რომ ეს შრომა საქმარისად დასაფასებელი შრომა იქმნება ქართულს მწერლობაშიო.

◆ შარშან პარიჟში, ცალკე წიგნათ გამოვიდა განსვენებულის არმენისტი დიულოარიესაგან დაწერილი წიგნების კატალოგი. ეს კატალოგი ამ მოკლეს დროში ჩვენ ენახეთ და მასში ბევრი ისეთი წიგნებიც აღმოსჩნდა, რომელნიც პირ-და-პირ საქართველოს შეეხება და ამის გარდა აქვე არის მოხსენებული ბროსე, ჩუბინოვის და კლაპორტისაგან დაწერილი ზოგიერთი წიგნები საქართველოს შესახებ.

◆ სომხურს გაზეთ „არძაგანქში“ ამას წინეთ იბეჭდებოდა ნემენცურიდამ ნათარგმნი წერილები, შესახებ საქართველოსი და სომხეთისა. ეს წერილები დაწერილია ბ. ლეიქენშკაგერისაგან და დაბეჭდილია ზერმანიულს გაზეთ „ლიფტრაიში“. შევიტყუეთ, რომ საქართველოს შესახებ ქართულადაც სთარგმნიანო.

◆ ბ. დ. ჩუბინაშვილისაგან შედგენილი რუსულ ქართულ ლექსიკონი დღეს მთელს ობილისშია მოფენილი და ფიქრი არ არის, რომ მალეც გასაღდება ეს წიგნი. უნდა შევნიშნოდ კი, რომ ვ მ. 60 კ. ცოტა ძვირია და მრავალთ მოსწავლე ყმაწვილებს სრულიად ვერ შეეძლებათ ამის შეძენა. ჩვენთვის საჭიროა ისეთი რუსულ ქართულ ლექსიკონი, რომელსაც ფასი 1 მ. 50 კ. მეტი არ ჰქონდეს. ჩვენ დარწმუნებული ვართ, რომ ასეთის ფასით დანიშნული წიგნი ერთობ მალე გასაღდება და მეორე მესამე გამოცემაც განმეორდება.

◆ ამ ბოლოს დროის წვიმებმა ისე იმოქმედა მთელი ობილისის არე მარცხე, რომ დღეს საითაც კი გაიხედავთ ყველგან მშვენივრებით საცხე სიმწვანე ჰეარავს და კაცის თვალს სიამოვნებით აღსავსებს.

* *

მგოსანო! მესმის ეგ გულისკლავი შენი სიმღერა და აღეკუბუღეს არ მასკანებს მეც გულის ძკერა;

მსურის შენსა ხმას შეკავთო მეცა სიმღერა და მით, მკვებსარემ, გამოვსატო მწარ ზედის წერა.

მესმის ხმა ტკბილი, იგივე მწარე. გულის საკლავი; მალანეს, მტანჯავს, მენატრება მწარე საფლავი. არა მშობრდება შავი ფიქრი, ბოროტი—ავი, აწმყო ცხოვრება შეუბრალდი და გულ საკლავი

ხან გამოსტყემ სიმინი უღვრით ხმას მოსაღსენათ, ხან დამაფიქრათ, აღმაშფოთრათ და მოსაწყენდათ, ხან წარსულსა მოგონებით გულის სატკვენდათ, ხან ერთის წამის გასართობდათ—ვითამ საღსენათ.

ჰმარა, შესწუვატე, მოასვენე აწ ჩემი სმენა, გლოვის ზარივით გულსა მსგებება, არ ძაღმძის თმენა! ნუ მამადუქე, ვითა მუნჯი-დამიბი ენა, ნუ მასწუვლინე, უბედურსა, მე ზედის წერა!

გნ. ნინო ორბელიანისა.

ძალი ტინტორკელლო

(ამბავი)

თხზ. ვილარსოსი.

ბოროდოს მუზეუმში დღესაც იმეოფება საუცხოო სურათი ჯეონ კონესი: ტინტორეტო, ჰხატავს სურათს თავის განსვენებულ ქალისას; ეს—სამწუხარო იურცელი კენეტის მეთექვსმეტე საუგუნის ისტორიას ეკუთვნის, როდესაც კენეტა ტინტიანით ეცილებოდა მსატვრობის სკიპტრას ფლორენციას და რომსა, და ბუტენტავრი, კოროლი ადრიატიკადა, ზღვის კოროლიათ იყო წოდებული.

სჩანს, მსატვრობა პოეტურ კვალს ადგა თავისდაკვარად, ეს მოგონილი კი არ არის, არამედ ისტორიული შინაარსია, რომელიც ისტორიულსავე სინამდვილეს ითხრავს.

უმუქნიერესი ტინტორელლო, განსვენებული წინაშე მსატვარ-მამისა, სურათში ის ემსგავსება საბრადო ჩვიდმეტი წლის ქალს, წრფელს ატალიასა, და თითონ ტინტორეტო, შესედულბით, სჩანს არა უმეტეს ორმტრის ანუ ორმტრდა ათის წლისას.

ეს შედგამას; მარია რობუსტი, იმისი ქალი, დაიბადა 1560 წ. და გარდაიცვალა 1590 წ. ოცდა ათის წლის დაბადებიდან. მამა იმისი იყო სამოცდა თვრამეტი წლისა, იმიტომ რომ იგი დაიბადა 1512 წელს.

ისიც ცხადია, რომ რობუსტი, იმისთვის არის ტინ-

ტორტოთ წოდებული, რომ მამა იმისი პირველათ მღებანი იყო კენეციაშია, იგი ტინციანის მოწაფეთ იყო, მაგრამ უკანასკნელს მალე შექმნიებოდა თავის მოწაფის ნიჭიერებისა, რომლისათვისაც დაეკეტნა სასწავლებლის კარები.

ტინტორტო დიდების მოსკვების შემდეგ გარდაიცვალა ოთხმოცდა-ორი წლისა, ქალის სიკვდილას შემდეგ. ოთხი წელიწადი, იგი ჩათსრობილი და ჩუმი იყო; შეიკეტებოდა ზოგჯერ მთელი კვირათობით სხლში, ჭსატავდა და თანა ტიროდა; საბრალე მოხუცებული მსატარი სტიროდა თავის საყვარელ ტინტორტოლს, რომელიც ასე ადრე მოსტაცა სიკვდილმა.

თვით ტინტორტო იყო აგრეთვე გამოჩენილი და კეთილი მსატარი—თითქმის ისეთივე გამოჩენილი, როგორც იმისი მამა. ამ საბრალე მამას უგვარდა იგი განუსაზღვრელის სიყვარულითა; იგი შეადგენდა მთელ იმის ბედნიერებას, მთელ იმას სინარულსა. ქება თავის ქალის ნაწარმოებისა იმისათვის დაფინის გვირგვინზედ უტუბესი იყო, რომელითაც იმოსებოდნენ იმისი სურათობის და თავისი ქალი შეადგენდნენ ერთ სულაერებას, ისინი მალე იტყობდნენ ერთმანეთის აზრსა და ორივენი ერთმანეთს ამშვიდებდნენ შეურაცყოფის დროს მოხუჩენე პარებისაგანა, რომელთა ძრასკას განთქმული სასელები მხელათ თუ ასცდებთან.

როდესაც ისინი ერთათ ათაკებდნენ შრომას, ახალგაზდა ქალი მოხუცებული მამის მუსლზედ ჩამოჯდებოდა ხალძე დასასვენებლათა; ისინი ერთათ იცინოდნენ, ერთათ სჯიდნენ; დღენი ასე მამდინარეობდნენ მამისა და ქალის როგორც ურთი-ერთ შორის სიყვარულში, ისეთაც ხელგინებაში.

როდესაც ტინტორტო, ყოველთვის მოხუჩენეთაგან უკან დევნილი, ბრუნდებოდა სხლში, სევდით სავსე, იმისი ქალი, იმდენათ მალა მდგარი სიყვარულში და მუსიკის ცოდნაში, რადენათაც მსატარობაში, მოუხდებოდა ფორტპიანოს და თავის მომნილავი ხმებით ატაცებაში მოჭყანდა და სრულებით ამშვიდებდა მოხუცებულსა.

მთელი კენეციის აზნაურობა ტინტორტოლს უგვეთავდენ თავიანთ სურათებს: ის იყო თითქმის უმადლეს დასელოვებული თვით ტინციანზედ სურათების სატყამია. იმპერატორი მკასიმილიანი, ისპანიის კოროლი ფილიპე მე-II, ერთ გარტოგი ფერდინანდი განუწყვეტილ იწვევდნენ ტინტორტოლს თავიანთ სასახლეშია; მაგრამ იგი ყოველთვის უარსა ჟეოფდა, რომ თავის მამას ვერ მოჭმოდებოდა, რომელიც უგვე იმოდენათ მოხუცებული იყო, რომ ვეღარ ატარებდა მას უცხო სასახლეშია.

ბევრი კეთილი და მშვენიერი კაცი თხოულობდა ტინტორტოლს ხელსა, მაგრამ იგი ვეღას უარს ეუბნებოდა;

იმას ვერ აეტნა ის აზრი რომ მამის სასლესეობის დანებებისა.

სიხლოებითა

მაგრამ ერთ იმის თავის მცემელთაგანმა, სტეფანო ბელდუოზომ ვი მოასურსა ჭლირსებოდა იმის საიმედო სატყვასა. მთელი ათი წელიწადი იგი თავის სატროფოს ბაღონის ქვეშ დაუთრეოდა, და ამოდენ სანში ერთი მეგობრული სიტყვა არა ჭლარსებოდა საბრალეს ტინტორტოლსაგანა. მთელი ათი წელიწადი იგი როგორც აზრდალი უკან სდევდა ვეღვანა, სწრაფდა ალერსიან წიროლებს, რომლებშიაც დიდის თავისი ცუდით ისენიებდა ტინტორტოლს სასელსა, და ამოდენა სანში მანც ვერ ელირსა ვაგონა იმისაგან ერთი სასიყვარულო სიტყვა, რომლითაც სრულებით დააჯილდოებდა იმის ესოდენ ტანჯვას და ბევრ უძილო დამის გატარებას.

მხოლოდ ერთმა მოულოდნელმა შემთხვევამ მოუღებო გული სასტიკ ქალსა.

ერთხელ ერთ კენეციის სამსატრო მალეერთაში სჯიდენ ერთი დოყის სურათის დისეულობაზედა, რომელიც ტინტორტოლს გადამს ეგუთვნოდა. აზრი, როგორც ყოველთვისან, რომდენათმე გაიყო, ზოგნი კრიტიკოსობდნენ ფერის შესამებასა, ზოგნი—სურათის გამომეტყველებასა, ზოგნი ადგილის მართულობას, ზოგნიც—სურათის პოზასა. ამ უმეტარ მსაჯულების ცოტა წინათ ვი, ოცნედ მეტი მსატარი ატაცებაში ივენენ მოხუჩნი სურათის სიმშვენიერის და სინამდვილისაგანა. ამ დროს მოუახლოდათ ამ უმეტარ მსაჯულებს, ვილაც უცხო კაცი და ალვანა სურათი უვარგისოთ, სრულებით შეურაც ჭეოფდა მსატარი ქალის ტალანტსა და ამასთანავე წამოსთქვა რომდენიმე სიტყვა, იმის ტალანტის შესარცხვენათა. უცხო კაცმა განაგრძო ამ სახით თავისი არა კეთილი შენიშვნები, რომ ამ დროს იქ მეოფ ერთმა ახალგაზდა კაცმა, რომელსაც ესენი ყოველივე ესმოდა, მარტყა თავისი ხელჯაგვი სასეში იმ სადაგელ მსაჯულსა.

რასაგურველია კენეციაში, ცხელს იტალიაში, განსაკუთრებით იმ საუგუნეში, ხლმები არა ყანდებოდნენ თავიანთ ქარქაშებში და მამინათვე დანიშნა პირის-პირ შეურსა სადამოთი მდინარე ლიდოს რიყზედა.

განსკვავებისაგან უხვათ მოყენილს უქმედ ორი ხლმის ტრიალი კარგათა სხნდა ადრიატის ზღვაშია და მომაკვდინებელი ბრძოლა შექმნათ ორ გულად ვანციელთა.

ბრძოლა დიდხანს გაგრძელდა; ბოლოს ერთი მათგანი საშინლათ დაეტა ზღვის ნაპირზედ; ის მალე წაიდეს გონდოლით და მხოლოდ წელიდგან ნიხიას ხმად მოისმოდა ამ კენეციაში მიმტანარებულ დამეს და ზოგჯერც შორიდგან გაიკებდით მეგონდოლეთა ტბილ სიმღერასა.

სტუფანო ბელადიონი—ის არის, რომელსაც უნდა დაეცვა პატრიარქობა და ქველ-მოქმედება ტინტორელის—ღრმისა ქონდა გულში გატარებული სმელი, მაგრამ მანც კიდევ ცოცხალი იყო. მეორე დღეს ამ შემთხვევამ დიდი აღიქოთი მოახდინა კენცისში, და მალე მიადრწია თითონ ამ შემთხვევას მიზნისა ურუბამდისინაც.

ტინტორელმა, ძრეულ აღძრულმა ამ გვარ ერთგულთა, გაგზავნა თავისი მამა საბრალდო სტუფანისთან, რომელსაც უთვლიდა ეტოცნა და იქვე ქონდა. სტუფანამ შეიტყო ყველაფერი, გრძობიერათ ჩამართო მოხუცებულს სელი, მაგრამ, თავის გაქნევასთან, მწარე ღიმილით წაიღუდღულა:

— გვიანდა!

მათლაც რომ ჭრილობა საუთოყო იყო და რამდენიმე დღის შემდეგ ბელადიონმა განუტევა სული, იმ სასულის წარმოთქმასთან ერთათ, რომელიც ასე მკაცრი იყო, რომელსაც ასე თავგანწირული უყვარდა იგი.

ამ სამწუხარო შემთხვევამ მეღანსოლური გავლენა იქონია მსტვარი ქალის უკანასკნელ წლებზედა. თითონ იმისი მამა—იმისი მამა, რომელიც იმას ყველაზედ მომეტებულად უყვარდა, ვიდრე სტუფანო—მელათ—და ეღიროსოდა სოღმე თავის საყვარელ ქალისაგან გულანდებულ ამ აღქმს, და იმის გულანდებულ სიცილსა.

სკვდა მოცული ტინტორელმა გარდაიცვალა 1590 წ. და მთელი კენცის მიხილებდა მას სამარის კარმიდისინა.

მიუხედავლათ ამ თავის საშინელ მწუხარებისა, ტინტორელმა მანც იმოღიანათ შეიკრათ ღონე, რომ გადილო სურათი თავის განსვენებულ ქალისა.

საბრალდო მამა! რა მწუხარებაში უნდა ყოფილიყო იგი იმ დროს, როდესაც ტილოზედ გადმოქონდა ის ფერ მიმკრთალი, სიცოცხლე მოკლებული თავი, რომელიც არა ერთსელ განისვენებდა მამის გულზედ მიყრდნობილი.

საუბნოერთო, ტინტორელმა შეიმკვრა საწმინდობის სიყვარულმა და იმან ოთხი წელიწადი კიდევ იცოცხლდა დიდის მწუხარებითა, მაგრამ აღუშფოთველმა, იცოდა, რომ დამხადებელი მალე შეჭყრიდა თავის საყვარელ ქალთანა.

გელის-ცინელი.

გ ა ნ ი ა

გაზეთ „იკორის“ დამაკვირდი, ნაკვესში და ნარკვევში სშირად ბეჭდავენ სოღმე პატარ-პატარა ლექსებს, აფორიზმებს და ანდაზებს, რომლის ზოგიერთ ამ ნაწარ-

მოებთ დამწერათ სარგის თმოგველის სხადინს და ამის სასულისა და გვარს ბეჭდვითაც აცხადებენ!

ბროსეს ჩვენებით, *) ბაქრადის მოწმობით **) და თვით ჩემს სელში დანულის ისტორიულის და ლიტერატურულის ცნობებით დამტკიცებულია, რომ სარგის თმოგველის თხუხულება დღეს ქართველებში და ქართულს მწერლობაში აღარსად არის დარჩენილი. ამ საგნის შესასკუ არა ერთსელ უსაუბრიათ. 1878 წ. გაზეთ „იკორის“ ში ბ. ვ. უმიკვილიც შეესო სარგის თმოგველის „დილარანის“ დაკარგვას და აღდგენის გამოც მოისსენა.

შველთა და ახლათა მწერლთა დამტკიცებით და გარდმოცემით ჩვენ ნამდვილად და ზედ მიწვენით ვიცით, რომ „დილარანის“ თითქმას იმავე დროსვე მისცემია გაქრბასა და ალგასა, რა დროსაც იგი დაუწერია სარგის თმოგველს. ამ „დილარანის“ დევნულების გამო თვით ჩასრუხამეც კი მოწმობს თავის ზოქამში, რომ თამარ მეფე „დილარანისა“ აღაშფოთათ. მაგალითად: „მოუბარისა, მის მღუღარისა დილარისაგან აღაშფოთებულად“. ჩასრუხამის ჩვენების მეხებით ჩვენ უეჭოდ ვრწმუნდებით, რომ „დილარანის“ თამარ მეფის ბრძანებით აღკრძალული უნდა ყოფილიყოს, რადგანაც მასში გამოხატული ყოფილას იმ დროის სამეფო მოხელეთ მრავალი ისეთი საქმეები, რომლებსაც მჭიდრო გავშირი ქონიათ იმ დროის საქართველს სამეფო წეს-წყობილებასთანა.

უნდა შეგნიშნოთ, რომ „დილარანის“ თავის შინაარსით მეტის-მეტე მკაცრის მიდრეკილებით უნდა ყოფილიყოს დაწერილი, თორემ უამისოდ ამ რომანს იმ დროის სამეფო შირნი ვერ აღკრძალავდენ, რადგანაც „დილარანის“ დამწერს სარგის თმოგველს ბრწყინვალე ადგილი უკავია საქართველოს სამხედრო და სავრო ისტორიაში. თამარ მეფის წინაშე მას დიდი ადგილი უჭირავს და „ქართლის ცხოვრება“ ბრძანათა და მეცნიერთ მოისსენიებს. თამარის მეფობის ისტორიაში ვერ ნახავთ ერთ სამხედრო გამარჯვებითი ნაბიჯს, რომ მასში სარგისი არ ერიოს. სარგისის შვილებივე იყვნენ ივანე და ზაქარია ამირ სპასალარნი, რომელთა ქველთა მოქმედებით ქართლის შემტანე აღტაცებულია. სარგის თმოგველის გარდაცვალება ისეთი დანაჯლისი ყოფილას ქართველთათვის, რომ ამის სიკვდილის გამო მთელს საქართველოს გარს უგლოვია. ბაქრადის ჩვენებით სარგის თმოგველი თმოგვის ეკვლესიაში სასულავია.

შველათაც და ახლაც ნათლათა სჩანს სარგის თმოგველის მწერლობის მოღვაწეობათა ცნობებიც. სარგის თმოგ-

*) ქართული ლიტერატურა 1844 წ. ბროსესი.

**) „კავკაზი“ 1853 წ. დ. ბაქრადის სტატიები.

ველის თანამედროვე უკვლევი შოთა რუსთაველი ნათლად მოწმობს „ჩვეულის ტყაოსნში“, რომ „დილარინი“ სარგის თმოგველმა დასწერა. მაგალითად:

„დილარგეთს სარგის თმოგველსა, მას ენა დაუშრომელსა“. შოთა რუსთაველს გარდა ჩხრუსთაძეს მოიხსენებს „დილარინსა“, ამის შესახებ ჩვენ ხომ ვემოთ მოვიხსენიეთ. სარგის თმოგველს ანტონ კათალიკოზიც მოიხსენებს „წყობილ სიტყვაობაში“ და სწერს, რომ სარგის თმოგველმა „დილარინი“ დასწერა. ასევე მოიხსენებენ მრავალნიც სხვა-და-სხვა ძეგლი და ახლნი მწერლები და ვეგლანი ერთხმად და უუტვით აშკარაგებენ იმას, თუ სარგის თმოგველმა რა დასწერა. თუმცა სარგის თმოგველის „დილარინი“ ძველადვე იქმნა ადრეადაღული, მაგრამ მან მეთვრამეტე საუკუნემდის მანინ მოაღწია და ხოლო ამ ხსენებულ საუკუნის დამლევს ბავრატოანთ ოჯახში დაიკარგა. დავარგვა ბრალდება არტანუჯელს ვინმე პეტრე ლარაძეს. ეს ის ლარაძეა, რომელმაც ჩვეულის ტყაოსნის „გადაკეთა თავისებურათა და მით დიდად დამახინჯა. პეტრე ლარაძე ამ საუკუნის დასაწყის ქართველ ბატონიშვილებს რუსეთში გადასწავა და იქ ამან ქართველი ბატონიშვილების თხოვნით ახალი „დილარინი“ დასწერა. ეს ახალი „დილარინი“ ვრცელი წიგნია, დაწერილი შრომათ, შიგა და შიგ ლექსებიც მოიხვეჭა. ამ წიგნს ვრცელი წინასიტყვაობა აქვს და მასში ლარაძე დაწვრილებით მოგვითხრობს, თუ „დილარინი“ როდის დაიკარგა და ან მან რა აზრით აღადგინა. ამ წიგნის შესახებ მას ზოლოტიცაჲ ქონდა გამართული „კაღმასობის“ დამწერ იოვანე ბატონიშვილთან.

მაშასადამე «დილარინიდან» რამე ადგილების ამოღება „ივერიისში“ ბუჭდა და ამ ნაწილების ბოლოზე სარგის თმოგველის სახელის მიბუჭდაც შეცდომა უნდა იყოს. ასეთივე შეცდომა მოუვიდა ბ. დავ. ჩუბინავს როდესაც მან ქართული ქრესტომატია დაბუჭდა და შიგ «დილარინიდან» ერთი ადგილიც დაბუჭდა. ჩუბინავიც სარგის თმოგველს აწერს იმ „დილარინის“ დაწერას და როცა თვით წიგნს კითხულობთ, მაშინ შიგ კი გვხვდებათ მრავალი ისეთი სახელწოდებანი და ნივთები, რომლებიც მეთვრამეტე საუკუნეში მოიგონეს ევროპიელთა.

ამ შენიშვნების შემდეგ «ივერიის» ლიტერატორ და მცოდნე თანამშრომლებს აღარ ეზატყებოთ, რომ ქართულს მწერლობაში ასეთ შეცდომებს მსუღელლობა მასტენ.

შეიძლება, რომ „ივერიის“ დამაკვირდი, ნაკვეს—ნარკვევში „დილარინიდან“ კი არ ბუჭდავენ სარგის თმოგველის აფორიზმებს, ანდაზებს და სხვებს, ანამედ რომანი „ვისრამიანიდან“. უნდა გავასხენო „ივერიის“ პატრიარქულთ ლიტერატორ-თანამშრომლებს, რომ ესეც სავმარისი გვარისანი შეცდომა არის, რადგანაც „ვისრამიანი“ სარგის თმოგველმა კი არ დასწერა, ანამედ სპარსულის ენი-

დამ გადმოსთარგმნა დავით საათაბაგოელმა. ამ საჯანს ცხადათ მოწმობს და ამტკიცებს მეთვრამეტე საუკუნის მწიგნობარი არხიმანდრიტი გამრეკელი. ამ არხიმანდრიტს გარდა მოიხსენებს აგრეთვე იმავე საუკუნის მწიგნობარი ტრიფილე არხიმანდრიტი, რომ „ვისრამიანი“ დავით საათაბაგოელმა სთარგმნა.

ამით გარდა ბ. დ. ბაქრაძის სკლში ინახება ერთი ძველი კატალოგი სადაც ასევეა მოხსენიებული, რომ „ვისრამიანი“ თარგმნილი დავით საათაბაგოელისაგანა. მე მაქვს ერთი ძველი კატალოგი, რომელიც შედგენილია მეთვრამეტე საუკუნეში და ამ კატალოგიდან ასევეა მოხსენიებული, რომ „ვისრამიანი“ თამარ მეფის დროს დავით საათაბაგოელმა სთარგმნა. მაშასადამე აქ განმარტვა აღარ არის საჭირო იმის შესახებ, თუ «ვისრამიანი» ვის უთარგმნია და ანუ სარგის თმოგველს რა დაუწერია. მე მგონია, რომ ამ გვარ ცნობების შემდეგ გვარისანი შეცდომები უნდა იყოს ის, რომ დავით საათაბაგოელის «ვისრამიანიდან» პატარ-პატარა ადგილები ბუჭდნ „ივერიისში“ და ბოლოზედ სარგის თმოგველის სახელი მიწერონ ხოლმე. უუტვლია, რომ დღეის შემდეგ ამ საჯანს პატარა სიფრთხილით მოეპურებინ და ისე დაიტყვენ ძველთა მწერალთა თხოვნულებთა სახელებს, როგორც რიგი და წესია.

ფ. 4

სახალხო ლექსები

(ზემო იმერეთში შეკრებილი სოხიკოსგან)

ნეტა რა დედამ გგზარდა
ეკეთი მშენიერიო!
ზდილი, ქველ-გმირი, მამცი,
ბრძენი და გონიერიო!
გინდება პტეელი მხარ-ბეჭი,
წირილი წერწეტი წელიო;
ტურთა სახეზედ თვალ-წარბი,
შავი უღვაში, წვერიო!
მომმისთვის თავის გაწირვა,
საჭირნახულა დღენიო;
იარაღთ ჩაკიპულაბა,
ცქვიტი მიფრინავი ცხენიო...
ნეტა რა დედამ გგზარდა
ეკეთი მშენიერიო!
მოყვარე ღმერთმა გიცოცხლეს,
და აჯცილეს მტერიო!

რაჭიდგან გამოვიზანე,
 გადმოვეყვ ჩარის ქრელასო;
 შინაჲ ამიდი დაგვიდგა,
 ვერ მოვეფარეთ გორასო.
 მოუხდათ მოძებეს ჩხუნკადი—
 ერთი მეორეს ჭირავსო,
 და ღმერთმა ნურგინ შეგასწროთ,
 მეგობრებო შუა ბრძოლასო.

გამოცანები

1

არსი, მარსი, უარსი,
 სხვა უარსი არსად არი;
 არ არიან უმისონი:
 არც ღრუბენი, არცა-მთანი;
 არა ნება მის მიერი—
 განგვემორცხ არსად არი.

2

ამიერიდგან ნაკურთხი,
 მადლა დგას მთაზე ბერია;
 ზამთარ და ზაფხულ მისს ფურცელს
 არადეს არა გნებია.
 მასაც მოუვა ერთი დღე,
 თაყვანს სტუმს ვეკლას ერია;
 ის დღე ჩვენც გაგვესარდებ—
 ხელში გვაძლევედეს ბერია.

ჩვენ ინტელიგენტებს

სიტყვა სხვაა, საქმე სხვაა—შუა უძევს დიდი ზღვარი.
 შ. რუსთაველი.

ეური უგდე თქვენს მსჯელობას, მსურდა მსმობდა
 ქართულია,
 თუმც მოძებსა რამდენიმე შიდ რუსული ჩართულია.
 «ნეუყელი», «ნემოყეტ ბიტ» დომსაღივით გართულია,
 გაგს ისეა: ქართულს ენას—რუსული აქვს სართულია.

არეულად ქართულ-რუსულს ბრუნდ-მართალი ვეკლას
 ამბობს,
 „ეიბოლ“ და „კრამე შუტკი“-თ ქართულ ბასს მუდამ
 ამგობს;

რო ჭკითსო ვი ზატრიოტობს, ქადაგობს
 მაგრამ არეგ-დარეკითა ვერ მოგვიტანს სანგძლივ ნაყოფს.

მაგალითი თვითონ თქვენ სართ, არ გეთქმებათ ამის
 ვარი,
 ჩვენსა სწულ ქართულ ენას—დასშული აქვს თქვენში ვარი,
 რუსულს სწულაობთ, თუ ისიც გძმობს თქვენთანა აქვს
 თავს-საფარი,
 „სიტყვა სხვაა, საქმე სხვაა—შუა უძევს დიდი ზღვარი“.

მე კერძოთ, ვი ამას გთხოვთ არ ინებოთ ჩემზე
 წყრომა,
 გული მტკივა ენისათვის, მსურს რომ ვსწიო მისთვის
 შრომა;
 გასაგონი აქ რა არის, მეცა გსცადე ერთი ზომა,
 თქვენ ვი მსწავლეულთ-ლიტერატორთ მეტი გამოვთ ვალი*)
 სომა.

სანდრო ბიჭი.

შეზღუდილი სიყვარულისაგან **)

დრამა 5 მოქმედ. თსზ. დონ-მანუელ ტამაისი და ბაუსისა

აქტი V

მეფე და ალდარა.

მეფე. რა რიგათ გამოიცვალა! შეიძლება კაცმა
 იფიქროს რომ იგი ერიდება ჩემს შეხვედრას...

ალდარა. მს თქვენ თვითონ შენიშნეთ?

მეფე. რამდენიმე დღეა.

ალდარა. ულმობელი გულის დაჯერებაა?

მეფე. მე აქ ცოტა ხნით მოვსულვარ—რჩევა
 მიცდის. მე ძალიანა ვნადვლობ, როცა თქვენ არა
 გხედავ ხოლმე; ნამდვილად მკედარს ვემგზავსები.

ალდარა. დედოფალი როდის აპირებს აქედგან
 გასვლას.

მეფე. მალე. ეხლა ამაზე გვექნება თათბირი. არა
 მგონია თქვენ ჩემზე დონ ხუნას შესახებ ეჭვიანობ-
 დეთ.

*) მე ბანკის ვალზე არ მოგახსენებთ.

სანდრო ბიჭი.

***) იხილეთ „თეატრი“ № 14.

აღდაწა. ახლა რა იქნება რომ კიდევ ვეჭვიანობდე? ღიას მე ძალიან ვეჭვიანობ.

მეფე. მერე გიყვარვართ?

აღდაწა. მიყვარხარ, მიყვარხარ ძალაუნებურად.

მეფე. ძალაუნებრად, უმადლო? რა არ ჩამიდგინია თქვენი გულის მოსაგებად. თქვენ სასახლეში გინდოდათ დაბინავება, მე ესეც შეგისრულეთ. თქვენი გულისთვის რაც შეიძლება უნდა დავაჩქარო დედოფლის აქედან გაძევება. მე მიყვარხართ თქვენ და არ ძალ-მიძს კი ვისარგებლო იმ უფლებებებით, რა უფლებებებსაც მანიჭებს ჩემი თქვენდამი სიყვარული და სამეფო გვირგვინი. მითხარით, თქვით თქვენი სახელი და გვირგვინით—რომ დავიბრუნებთ უწინდელ თქვენ ღირსებას, რა ლაქაც უნდა ეცხოს თქვენს სახელს. თქვენი ამაყი ქცევანი მოწმობენ თქვენს დიდებულს ჩამამავლობას. არ არსებობს ისეთი ლაქა, რომელიც არ შეეძლოს მეფის მოწყალებას მისი ამოყვანა, მე კი, რომელიც ასე გეთაყვანებით, მეფე ვარ ისპანიისა. შოველი კუთხენი ჩემი სახემწიფოსა თაყვანებით მოისმენენ თქვენ ბრძანებას და რომ აღსრულდეს თქვენი წადილი, უთვალავი მონანი გაირჯებიან თქვენი გულისთვის...

აღდაწა. მე მეშინიან... თქვენც ხომ დედოფალივით ჰკუთხე არ შეიშალეთ?

მეფე. მეც ისევე ვეჭვიანი ვარ, როგორც ის; მე სუყველას ვეჭვით ვუტყერი ვისაც კი თქვენს ახლო დაფინახავ, და მეტადრე იმას, რომელიც სასტუმროში იღვა თქვენს ახლო; ამ კაცმა ჩემზე ხმალი ამოიღო და თქვენა და დედოფალმა კი დამიფარეთ.

აღდაწა. მეფე თქვენ ხომ დამპირდით, რომ იმ კაცზე არ ვიეჭვიანებო.

მეფე. იმისთვის ვეჭვიანობ—რომ თქვენ თვითონ მითხარით: ის სრულიად თქვენზე არა ფიქრობს, იმას სხვა უყვარსო.

აღდაწა. ამას ეხლაც ვიტყვი, თუ ამითი დაკმაყოფილდებით.

მეფე. მაპატიეთ, ალღარა! ჩემი შიში, იქნეულობა იქიდგან წარმოსდგებიან, რომ შეუძლებელი საქმეა თქვენ განახოს ვინმე და მნახველს არ შეუყვარდეთ.

აღდაწა. მოიგონეთ, მეფე—რომ თქვენ წასვლა გიგვიანდებათ.

მეფე. მითხარით: გიყვარვართ თუ არა?

აღდაწა. მანა გამეორება საჭირო ღა?

მეფე. როდის დამაჯერებთ—რომ მე თქვენ გიყვარვართ?

აღდაწა. თქვენ არა სთქვით დედოფალი მალე წავაო...

მეფე. ჩქარა წავა, ჩემო ძვირფასო: მე დამისჯებიან დაეგვიანებ. (მიდის)

სცენა VI

ალღარა, მემრე დონ ალღარი.

აღდაწა. და ამასაც ამბობდი, ორგულო, რომ ჩემი ქმარი მიყვარსო? რა მალე მოგწყინებია იგი!.. საზიზღარო შთამოება! შენ—რაიმე დიდებულის, რაიმე მუდმივის გაკეთების ნიჭს აცდილი ჰყოფილხარ. მარტო ჩვენ წინასწარმეტყველის ასულთ შეგვიძლია სიყვარულიც და სიმძულვარეც.

დონ ალღარი. (შემოდის მარჯვენა კარებიდან) მე თქვენ გეძებდით, სენიორა!

აღდაწა. ღვს მეძებდით, გუშინ კი მარიდებდით თვალს?

დონ ალღარი. ჩვენ უნდა მოვილაპარაკოთ. თქვენ აქ რას აკეთებთ?

აღდაწა. სამაგიეროს უხდი.

დონ ალღარი. მის?

აღდაწა. დედოფალს.

დონ ალღარი. მე გავიგონე, რომ მეფეს გადაუწყვეტნია დედოფლის დატყვევება. თქვენ გინდათ მეფის საყვარელი გაჰხდეთ, თქვენ შურის ძიებას ეძიებთ, თქვენ ცბიერებთ და მე სუყველა ამას მიხვედრილი ვარ, და თქვენ განძრახვებს მალეც დავარდევ.

აღდაწა. დონ ალღარ!

დონ ალღარი. მე ნუ მარწმუნებთ, მე მიხვედრილი ვარ თქვენს შეცდომილებას. რა წყაროებიდან იცით, რომ მე დედოფალი მიყვარს?

დონ ალღარი. თქვენზე მაგას ვინა ფიქრობს? მამიჩემის გულისთვის სამაგიეროს უხდი იზაბელას ქალიშვილს, ქრისტიანების დედოფალს უხდი სამაგიეროს მთლად ჩემი ერის გულისთვის.

დონ ალღარი. თქვენ განძრახვას მე დედოფალს შევატყობინებ.

აღდაწა. მე მარტო მის დაღუპვას მახლოვებს.

დონ ალღარი. სენიორა, თქვენ თუ მე როდისმე გყვარებდით, დაანებე ამ უღირს განძრახვას თავი! მოშორდით ამ სასახლეს, თორემ აქ დიდი შეურაცხობა მოგელით...

აღდაწა. ჩემზე ტყუილათა სწუხართ, რაინდო. მეფეს არც გაუმარჯვინია და ვერც გაიმარჯვებს ჩემს გულის სიმტკიცეზე.

დონ ალღარი. რისთვის ენება ეს უსამართლო აჩრდილი პატიოსანს სულს?! თუ ოდესმე გულში გაი-

ტარებთ სინანულს, მაშინ მიხვდებით თქვენგან განძრახული საქმის სიბოროტეს. ეს განძრახვა მოჰმზამავს თქვენს ყოველ კეთილ საქმეს.

აღდაწა. თქვენში მე მიყვარდა ქრისტიანი, ვიყვარებდი სუყველას თქვენგანს, უარს ვყოფდი ჩემს ღმერთს და ვეთაყვანებოდი თქვენსას...

დონ ალვარი. ღაფიქრდით, სენიორა, თქვენ გტანჯავთ ერთი ოცნება. საკოდავმა დედოფალმა კი უნდა ივალალოს—თუ ეინიცობაა შეიტყო ღალატი იმ კაცისაგან, რომელიც ასე ძალიან უყვარს...

აღდაწა. მითომ დედოფალს უყვარს თავისი ქმარი?

დონ ალვარი. თქვენ გარდა ამას ვინ უარყოფს? ბანსაჯეთ ყველაფერი პირ მოთნეობით. მე მრწამს რასაც თქვენ მეუბნებით, მჯერა რომ თქვენ ღირსი ხართ ჩემგან პატივისცემისა. კარგი, გავიქცეთ აქედან ერთად, მიიღეთ ქრისტიანობა და სხვა კიდევ რა?—მე თქვენი მეუღლე გავხდები... ხვალვე გავიდეთ აქედან... მე რაღას ვამბობ: ხვალვე მეთქი? დღესვე, საჩქაროთ... ამ წამში.

აღდაწა. ბანა ვერა გრძნობთ, უბედურო, რომ ყოველი შენი სიტყვა ხანჯალისაებრ ესობა ჩემს გულს! ბანა თქვენ ვერ მიხვედრილხართ ამას, რომ თქვენ უფრო და უფრო მარწმუნებთ თქვენს დედოფლისადმი განუზომელ სიყვარულში. იმის მიზეზით თქვენი თვალეები ცრემლით ინამებინან. იმის მიზეზით გითრთოლავეთ ხმა, იმის მიზეზით რბილდება თქვენი სიამაყე და ამის შემდეგ თანხმდებით გაჰხდეთ მეუღლეთ ჩემისთანა საზიზღარი არსებისა! რომ იგი ააცილოთ უბრალო უკმაყოფილებასაც კი, თქვენ არა ჰზოგავთ თქვენს მხედრულს დიდებას, რაინდისა პატივს, თქვენ სისხლსა, თქვენ სიცოცლეს და ამის შემდეგაც გინდა მე გული მომიგოთ? რა მისნებით არის იგი დედაკაცი შეჭურვილი, რომ მან დაიმორჩილა აგრეთი თქვენი თაყვანება? და მე, მე მიყვარხართ თქვენ!... წადით, მამოზრდით.—მე მინდა ვიცრემლო, და თქვენ წინაშე სიკვდილი უმჯობესია ტირილზე.

დონ ალვარი. ცრემლს, რომელსაც თქვენ დაჰღვრით, იქნება საბუთი თქვენი პატიოსანი გულისა. თქვენ უკეთესი ხვედრის ღირსი ხართ! გიმეორებ: წაიდეთ, ძლღარა, თქვენი იქნეულობა სრულიად უსაფუძლოა.

აღდაწა. დაჰხედეთ, აქა სძევს წიგნი, წმინდა სახარება. ამბობენ არც ერთი ქრისტიანი ამაზე ტყუილად არ დაიფიცებსო (წიგნს სტოლიდგან იღებს) დააწყეთ ამ წიგნზე ხელეები და დაიფიცეთ რომ თქვენ არ გიყვართ დონა ხუნა. (გადაშლის წიგნს და მიაქვს დონ ალვართან)

დონ ალვარი. (თავისთვის) ღმერთო ჩემო! (მხალსი) (ლა) იგი როგორც დედოფალი მიყვარს. **აღდაწა.** დაიფიცეთ—რომ ის ისე არ გიყვართ, როგორც დედაკაცი.

დონ ალვარი. თქვენ არა გჯერათ?

აღდაწა. ღიახ, არა მჯერა.

დონ ალვარი. თქვენ უმიზეზოთ შეურაცხყოფთ.

აღდაწა. დაიფიცეთ!

დონ ალვარი. (თავისთვის) შემინდე, ღმერთო მალალო! (დაადებს ხელს) თუ თქვენა გნებავთ...

აღდაწა. დაიფიცეთ!

დონ ალვარი. მუცამ—მაგრამ, არა (უკუდგება რელიგიური რწმუნებით შეჭურვილი).

აღდაწა. მუი თქვენ! ეუი დედოფალს! (დაჰკეცამს წიგნს და დასდებს იმ ადგილას, საიდგანაც აიღო)

სცენა VII

იგინივე და დედოფალი, მერე მეფე.

დედოფალი. სადა ხარ აქამდის, ჩემო. საყვარელო ბეატრისა? შთუთ თქვენმა ნათესავმა დონ ხუნამანუელმა არ გამოგიშოთ.

აღდაწა. (ცდილობს დაჰფაროს თვისი მღელვარება) არა, მე ეხლა მოვიწოდებ თქვენი დიდებულების ნახვა.

დედოფალი. ღმერთი იყვეს თქვენი მფარველი, დონ ალვარო.

დონ ალვარი. თუ თქვენი დიდებულება ნებას მომცემს...

დედოფალი. თქვენ რისთვის მიხვალთ? მე ყოველთვის მოხარული ვარ, როდესაც ჩემი ერთგულნი ჩემს ახლო იმყოფებიან ხოლმე.

აღდაწა. (თავისთვის) თვითქო განძრახ უნდა ჩემი შეურაცხყოფება.

დედოფალი. (დონ ალვარს) მე შეტყობილი მაქვს—რომ თქვენ საუკეთესოთა სთამაშობთ ჯანდრაკზე. მცადოთ თქვენი ხელოვნება. (მიუჯდება სტოლს, რომელიც ავანსცენის მარცხენა მხარეზე დგას და რომელზედაც ჯანდრაკის ფიკარი სდგას)

დონ ალვარი. ნუ გავიწყდებათ, დედოფალო, რომ ამ გვარი პატივისცემის ღირსი არა ვარ.

დედოფალი. ძმარა. ნუ სწუხართ. მე მეტი თავაზიანობა მეჯავრება. დაივიწყეთ რომ მე დედოფალი ვარ და არ დამზოგოთ.

აღდაწა. (თავისთვის) რა თავდამდაბლება!..

დონ ალფონსო. (თავისთვის, როდესაც დაჯდება) რა მწარე ხვედრია!

ალფონსო. (მეფეს დაინახავს; თავისთვის) მეფე!

დედოფალი. (როდესაც თამაშობას აპირებს აღვართან) მე ამის იმედი მქონდა. (თამაშობს აღვართან).

მეფე. მე ძალიან მესიამოვნა, დონა ხუანაე, რომ ამისთანა პატივისცემის ღირსად გავიხდია კაპიტანი.

ალფონსო. პატივისცემა, რომლითაც დედოფალი მაბედნიერებს...

დედოფალი. ღამსახურებულია თქვენგან. ძეთილშობილება თქვენი ჩამამავლობისა ღირსათა გხდინა ჩემს ახლო იმყოფებოდე; თქვენი პატიოსანი გული ხომ უფრო ნებას გაძლევს. მეგობარი დიდებული სარდლისა შეიძლება ჩვენი საკუთარი მეგობარიც იყოს.

მეფე. (უცქერის თამაშობას) ცუდათ იწყობთ, დონ ალფონსო...

დედოფალი. იგი შეშფოთებულია. ან იქნება განგება მშველის რომ მე მომავებინოს.

მეფე, (მიდის აღდარასთან, რომელიც სცენის მეორე მხარეზე დგას და ჩუმათ ეუბნება) მე არ მოველოდი ამ გვარ ბედნიერებას...

ალფონსო. (ჩუმათ) მოვილაპარაკოთ, მოვილაპარაკოთ ერთი ერთმანეთის სიყვარულზე.

მეფე. (ჩუმათ) ბოლოს როგორც იყო დედოფალმა ჩემს უკან დევნას თავი დაანება ჩემდა საბედნიეროთ.

ალფონსო. (თავისთვის) სხვისკენ ჰქრის მისი გონება. (ლაპარაკობენ ჩუმათ)

დედოფალი. მე გავიგონე, კაპიტანო, რომ თქვენ საარაკო ვაჟკაცობა დაგიმსახურებით ომში ჩერინოლთან—გულ და გულ თვით გერცოგ-ნემურთან გიბრძოლიათ,

დონ ალფონსო. მამაცი მეომარი! მარტო დიდებულ სარდლის ხმალს შეეძლო მისი დაძლევა.

ალფონსო. (ჩუმათ) დედოფლის შესახებ რჩევამ რა გადასწყვიტა?

მეფე. (ჩუმათ) მისი დატყვევება გადაწყვეტილი საქმეა.

დონ ალფონსო. დედოფლის მომავალი მაშინებს... რა უნდა ვქნა?

დედოფალი. თქვენ გულ-მავიწყობთ, დონ ალფონსო!

დონ ალფონსო. მამატიეთ. (თამაშობენ)

მეფე. ღამინიშნეთ ადგილი, სადაც მარტოდ-მარტო შეგვეძლება მოვილაპარაკოთ.

ალფონსო. (უცქერის მოთამაშებებს და თავისთვის ამბობს) დედოფალი რა რიგ შესცქერის იმას!

დედოფალი. (თავისთვის) იგი არ ექვიანობს!

მეფე. თქვენ მე ყურს არ მიგდებთ, ალფონსო.

ალფონსო. აკი ყურს გიგდებთ, მეფე! (თავისთვის) რა ბედნიერია იგი ესლა!

მეფე. თქვენ კაპიტანს თვალს არ აშორებთ...

დედოფალი. (თავისთვის, მეფეს უცქერის) მეფე სულ აქეთ იცქირება...

ალფონსო. არ იქნება ურიგო რომ თქვენ დონ ალფონსოზე ექვიანობდეთ.

მეფე. თქვენ ხუმრობთ?

ალფონსო. ნამდვილად... არ გეხუმრებით.

მეფე. იცით, სენიორა, რომ მე ამას ვერ დავთმობ.

დედოფალი. (მეფეს უცქერის და თავისთვის) იგი მღელვარებს!.. ბაჯაურებით ლაპარაკობს!

დონ ალფონსო. (აღდარას თვალს გადაავლებს) აქ რალაც შეთქმულობა მზადდება! ამ დედაკაც სუყველაფერი შეუძლიან.

ალფონსო. ამას მე ფიქრათაც ვერ წარმოვიდგენდი. მე მეგონა რომ ამას ჩუმათ უყვარვარ მეტი! დღეს სიყვარული გამომიცხადა.

მეფე. (მეფე ვეღარ მოითმენს, მივა აღვართან და მალალ ხმით ეუბნება) გეფიცები ღმერთს!..

დედოფალი. რა მოგივიდათ? (წამოდგება)

ალფონსო. (ჩუმათ მეფეს) თავი შეიკავეთ.

მეფე. არაფერი, არაფერი—გააგრძელეთ თამაშობა.

დედოფალი. (თავისთვის, სიხარულით; ისევ დაჯდება) რა მკაცრად უყურებს იგი კაპიტანს ნეტა ხომ არ ექვიანობს?!

დონ ალფონსო. (თავისთვის) აღდარა მღუპავს მე.

მეფე. (თავისთვის) თავი ვერ შემომავრება.

ალფონსო. მეფე, მეერიდენით უსიამოვნებას. სხვა შემთხვევა იპოვნეთ და იგი ისევ იტალიაში დააბრუნეთ.

მეფე. მსლავე! (მივა სტოლთან და თამაშობას უცქერის)

ალფონსო. (თავისთვის) სამაგიეროს გადასახდელად ეს ცოტაა კიდევ—რომ იგინი ერთმანეთს დაშორდნ.

მეფე. რას შვრებით, დონ ალფონსო? თქვენ თამაშობა გეშლებათ. მე ფიქრობ რომ მხედრები დიდებული სარდლისა არც ერთს საშუალებას არ ითაკილებენ ოღონდაც კი იგინი გამარჯვებულნი დარჩნენ; ხმები დადის დიდებულ სარდალზე, რომ ეს რამდენათაც ხარბი და პატივის მოყვარეა, იმდენათ კარგი მეომარიაო.

დონ ალგარაი. ეს რითი მტკიცდება?

მეფე. იმითი რომ ისპანიის ოქრო ბრჭყეინაეს, მაგრამ გონზალვის შესანიშნავი ანგარიშები კი ისე არა ბრჭყეინავენ.

დონ ალგარაი. ბონზალვი, როგორც მხედარი, თავის ანგარიშს კალმით კი არა, ხმლითა სწერს.

მეფე. მის პატივ-მოყვარეობა კი მტკიცდება მის სურვილით—გახდეს დაპყრობილი მიწების მეფეთ.

დედაფაფი. (თავისთვის) ცდილობს რაიმე უკადრისი სიტყვა ათქმევინოს.

დონ ალგარაი. ის მიწები კასტილიის მეფეს დონ-ფერდინანდს ეკუთვნის. სტყუის ის ვინც გონზალს ლალატსა სწამებს.

მეფე. ბეფიცები ღმერთს! მინ სტყუისო, რა სთქვი შენ? (დედოფალი ადგება)

დონ ალგარაი. ჩემი სიტყვები თქვენ დიდებულებას არ შეეხება.

მეფე. საკმარისია! ერთი ალერსიანი სიტყვა უთხრა თავ გადასაყლის მძებნელებს, რომ ამ შედეგამდის მიახწევინო.

დონ ალგარაი. (თავისთვის) ამას ამასთან მეუბნება!

მეფე. იმისთვის რომ ამას შეეხედეთ მოწყალების თვალთ, გავაბედნიერეთ ჩვენი ყურადღებით, ეს სიკრუვესა გეწამებს და შეურაცხყოფს საჯაროდ.

დონ ალგარაი. (თავისთვის) რა ურცხობაა!

დედაფაფი. (თავისთვის) საწყალი კაპიტანი!

ალგარაი. (თავისთვის) დეე ვეცე ჩემსაებ იტანჯოს.

დონ ალგარაი. მეფე...

მეფე. ბაჩუმდი! მე სამ დღეს გაძლევ ვადას და ამ სამ დღის განმავლობაში აქედგან უნდა გახვიდეთ. ღაბრუნდით იტალიაში და სასიჭადულო სარდალთან სამსახურისთვის საჩუქარს მიიღებ.

დედაფაფი. (მომეტებული კმაყოფილებით) ამას მე მაშორებს!

დონ ალგარაი. ამ სამ დღეში გავალ მე აქედგან, განდევნასაც ავიტან, მაგრამ იმ სიტყვებისთვის—რაც მე თქვენ დიდებულებას მოვახსენე გონზალოს, საჩუქარს არ მოვსთხოვ. მისაც ნამდვილათა სწამს და იცვამს სათნოებას—ის ჯილდოს თვის არსებაში უნდა ეძებდეს, თქვენ მე თავ გადასაყალთა მეძიებელი მიწოდეთ, მართალი ბძანეთ. ჩემი თავ-გადასაყალი აღნიშნულია ჩემს სხეულზე მაგრებისა და ფრანკუზების

ხმლების წყალობით. მე მეყედრით თქვენს ჩემდაში მოწყალებას, მეც ამის შეუხედავთ მზათა ვარ და-გიმტკიცოთ, რომ მე თქვენთვის მადლობა ჩემი სიცოცხლით გადამიხდია. ღმერთმა ბევრი კეთილი საქმეებით ააყვას თქვენი დღენი. და თქვენ, დედოფალო, ზეცამ დედამიწაზედ მოგანიჭოთ ის სიხარული, რაც სიხარული მომზადებულია თქვენთვის ზეცაში! (წაუა)

ალგარაი. (თავისთვის) მტრულად მაინც შემოეხედნა ჩემთვის.

დედაფაფი. იგი თქვენი განდევნილია, მეფე... მომეცით ნება თქვენი სახელით მოუტევეთ მას.

მეფე. მე ისეც დაჯილდოებულია—რომ ცოცხალი გავიდა აქედგან.

დედაფაფი. თქვენ უსამართლობას და უღმობელობას იჩენთ. მე ვეთანხმები მაგვარ თქვენ გადაწყვეტილებას.

მეფე. და აბა გაბედეთ ჩემი გადაწყვეტილების განუქმება.

დედაფაფი. მე გთხოვ ამას. ბეატრისა, თქვენცა სთხოვეთ.

მეფე. ტყუილად! მე ჩემი სურვილი უნდა აღსრულებაში მოვიყვანო (მიდის)

დედაფაფი მეფის განრისხებას სხვა მიზეზი უნდა ჰქონდეს. იმან განძრახ შეურაცყო დონ ალგართან გონზალვი, განა ბეატრისა?

ალგარაი. (მცბიერებით) მგონი რომ მეფე ეჭვიანობს.

დედაფაფი. თქვენც მიხვდით? მეც მაგასა ვშიშობ.

ალგარაი. (თავისთვის) ესეც ამასა შიშობს... ძიდევ რალა დამტკიცებაა საჭირო?...

დედაფაფი. უნდა მას აუხსნა—რომ იგი უსაფუძვლოთ ეჭვიანობს.

ალგარაი. (თავისთვის) იგი თავის თავათა სტყდება. ძარგია, დეე გაიდევნოს იგი? (გაეა).

ს. ნ—თ—ქსი.

(შემდეგი იქნება)

თეატრული
ბიბლიოთეკა

ბ ა ნ ც ხ ა ლ ე ბ ა ნ ი

საუოველ-კვირბო ლიტერატურული და მსატერობითი გასეთი

„თეატრი“

(წელიწადი მეორე)

პროგრამა და სიერცე გაზეთი, „თეატრი“-სა იგივე დარჩება, რაც 1885 წ. იყო.

„თეატრი“ გამოვა კვირაში ერთხელ, კვირაობით

ფასი „თეატრი“-სა: წლით რეგორტ ქალაქის, აგრეთვე გარეშე ხელის მომწერთათვის დირს სუთი (5)

მანეთი, ნასეკარის წლით—სამი (3) მანეთი. სხვა ვადით ხელის მოწერა არ მიიღება.

ხელის მოწერა მიიღება „თეატრი“-ს რედაქციაში; ადრესი: Тифлисъ. Въ редакцію „Театръ“.

სააღგომო ბანსხალეზა

ილივე საიეროვის მაღაზიაში

არწრუნისეულ ქარვასლაში, თეატრის შესავალ კიბეებთან—მარჯვენე

მუღმიგ ისეიდეზა ეოგელ გარბი სხეუსეეული

და

სააღგომოთ გვექნება გასასეიდბოთ საუეეთესოდ მომსადებული

პირინები

(მოხარშული და მოუსარშავი)

აგრეთვე საუეეთესო პასაჟი. მსურველთ ამ თავითვე შეუძლიანთ დიკვეთონ რა
გემოს ზასკაც სურთ.

იხელება იაზად

(2—2)